

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ PREZİDENTİ YANINDA ELMİN İNKİŞAFI FONDU

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında Elmin İnkişafı Fondu
və Rusiya Fundamental Tədqiqatlar Fondunun
1-ci Azərbaycan-Rusiya birgə beynəlxalq qrant
müsabiqəsinin (EIF-BGM-4-RFTF-1/2017) qalibi olmuş
layihənin yerinə yetirilməsi üzrə aralıq
(rüblük olaraq 1-ci mərhələ)

ELMİ-TEXNİKİ HESABAT

Layihənin adı: **Azərbaycanın dərman florasının bəzi endem və nadir növlərinin antimikrob fəallığının, fitokimyəvi tərkibinin tədqiqi və onlardan dərman xammalının alınması üçün biotexnoloji yanaşmaların işlənilməsi**

Layihə rəhbərinin soyadı, adı və atasının adı: **Mehdiyeva Naibə Pirverdi qızı**

Qrantın məbləği: **125 000 manat**

Layihənin nömrəsi: **EIF-BGM-4-RFTF-1/2017-21/18/3-M-14**

Müqavilənin imzalanma tarixi: **06 iyul 2018-ci il**

Qrant layihəsinin yerinə yetirilmə müddəti: **24 ay**

Layihənin icra müddəti (başlama və bitmətarixi): **01 avqust 2018-ci il -01 avqust 2020-ci il**

Layihənin I mərhələ üzrə (rüb) məbləği: **10.500 manat**

Hesabatda aşağıdakı məsələlər işıqlandırılmalıdır:

- Layihənin həyata keçirilməsi üzrə cari rübdə yerinə yetirilmiş **elmi işlər****
(burada doldurmalı)
Sınaqlarda istifadə ediləcək və yay-payız fəslində toplanılması nəzərdə tutulan dərman bitkiləri çiçəkləmə-meyvəvermə fazasında avqust və sentyabr aylarında Mehdiyeva Naibə rəhbərliyi ilə AMEA Botanika İnstitutunun əməkdaşları tərəfindən ekspedisiyalar vaxtı toplanılmışdır. Bitkilər ümumi qəbul olunmuş qaydalara (yaxşı və aydın hava şəraitində, yalnız sağlam və zədəsiz hissələr) uyğun və onların populyasiyalarına zərər verməmək üçün müxtəlif rayonlardan (Quba, Şabran, Qusar və Lənkəran) yığılmışdır.

Toplanmış bitkilər aşağıdakılardır:

Alcea kusariensis (Iljin) Iljin (bitkinin yerüstü və yeraltı hissələri)
Cladochaeta candidissima (Bieb.) DC. (bitkinin yerüstü və yeraltı hissələri)

Hylotelephium caucasicum (Grossh.) H.Ohba (bitkinin yerüstü və yeraltı hissələri)
Platanus orientalis L. (yarpaqları və meyvələri)
Zelkova carpinifolia (Pall.) C.Koch (yarpaqları)

Toplanan bitkilər kölgəli, yaxşı havalandırılan, sərin və rütubətsiz yerdə qurudulmuşdur. Qurudulmuş bitki xammalı müxtəlif hissələrə (çiçək, yarpaq, gövdə, kök və toxumlar) ayrılmış və doğranılmışdır. İlkin mərhələdə bitkilərin müxtəlif hissələri metanol ilə ekstraksiya edilmişdir.

2 Layihənin həyata keçirilməsi üzrə planda nəzərdə tutulmuş işlərin yerinə yetirilmə dərəcəsi (cari rüb üçün, faizlə qiymətləndirməli)

I rübün planda nəzərdə tutulmuş işlərin yerinə yetirilmə dərəcəsi aşağıdakı kimidir:

- a) Yay-payız fəslində dərman bitkilərinin xammalının toplanılması. Bitki xammalı toplanılmış və ekstaktların alınması üçün hazır hala gətirilmişdir - 100% yerinə yetirilmişdir.
- b) Yığılan bitkilərdən su və ya üzvi həll edicilərlə ekstraktların hazırlanması – 50% yerinə yetirilmişdir. EIF tərəfindən rotorlu buxarlaşdırıcı layihə iştirakçılarında hələ təhvil verilmədiyi səbəbindən ekstraktların qatılaşdırılması mümkün olmamışdır.
- c) İnfeksiyaya yoluxmuş və sonsuzluq diaqnozu olan xəstə qadınlar arasında epidemioloji sınaqların aparılması, birbaşa və seroloji üsullarla infeksiyanın təyini - 25% yerinə yetirilmişdir.
- d) İnfeksiyaya yoluxmuş xəstələrdən mikrob nümunələrinin toplanılması və sonrakı antimikrob tədqiqatlar üçün saxlanması - 100% yerinə yetirilmişdir.
- e) Disk diffuziya üsulu ilə (sərt aqarlı Petri qablarında) bitki ekstraktlarının in vitro antimikrob skriningi – 0% yerinə yetirilmişdir. Mikrob kulturaların hazırlanması üçün istifadə edilən kulturaların bulanıqlığını ölçən cihaz EIF tərəfindən layihə iştirakçılarında hələ verilmədiyinə görə antimikrob skriningin keçirilməsi mümkün olmamışdır.
- f) Preparativ yüksək təzyiqli maye xromatografiya və kütlə spektroqrafiya (YT MX/KS) vasitəsilə ekstraktların fraksiyalara ayrılması və in vitro antimikrob skrining üsulu ilə bioloji fəal fraksiyaların təyini – 0% yerinə yetirilmişdir. Bu mərhələ e) bəndində göstərilən sınaqlardan sonra yerinə yetirilə bilər.

3 Hesabat dövründə alınmış **elmi nəticələr**, onların yenilik dərəcəsi

(burada doldurulmalı)

Hələ ki yoxdur

4 Layihənin yerinə yetirilməsi zamanı istifadə olunan üsul və yanaşmalar

(burada doldurulmalı)

Bitkilərin toplanılması məqsədi ilə aşağıda sadalananlar nəzərə alınmışdır:

- Botanika İnstitutunun Herbari fondundakı nümunələrin məlumatları;
- Əvvəlki ekspedisiyalar zamanı aparılmış müşahidələr;
- yerli əhalidən sorğu zamanı alınan məlumatlar.

Çöl tədqiqatları marşrut-rekoqnostik və ümumi qəbul edilmiş geobotaniki metodlar ilə aparılmışdır [Сукачев В.Я. и др., 1982]. Eyni zamanda senozda rast gəlinən növlərin bolluğu beşballıq şkala ilə qiymətləndirilmiş, onların proyektiv örtüyü və yarusu müəyyənləşdirilmişdir [Шенников А.П., 1964; Работнов Т.А., 1992]. Fitosenozun, formasiyanın və assosiasianın təsviri zamanı В.М. Mirkinin metodlarından istifadə edilmişdir [Миркин В.М., 2001;].

Bitkilərin müxtəlif hissələri ümumi qəbul olunmuş üsul ilə metanolla ekstraksiya edilmişdir. Bioloji fəal maddələrin maksimal çıxımı əldə olunması məqsədi ilə ekstraksiya (bitki:metanol nisbəti 1:20 ölçüsündədir) üç dəfə təkrarlanmış və rotorlu buxarlaşdırıcıda qatılaşdırılmışdır.

5 Layihə üzrə elmi nəşrlər (məqalələr, monoqrafiyalar, icmallar, konfrans materialları, tezislər) (dərəcə)

	olunmuş, çapa qəbul olunmuş və çapa göndərilmişləri ayrılıqda qeyd etməklə) (<i>surətlərini əlavə etməli!</i>) (burada doldurmalı) YOXDUR
6	İxtira və patentlər, səmərələşdirici təkliflər (burada doldurmalı) YOXDUR
7	Layihə üzrə ezamiyyətlər (burada doldurmalı) YOXDUR
8	Layihə üzrə elmi ekspedisiyalarda iştirak (burada doldurmalı) YOXDUR
9	Layihə üzrə digər tədbirlərdə iştirak (burada doldurmalı) YOXDUR
10	Layihə mövzusu üzrə elmi məruzələr (seminarlar, konfranslar, dəyirmi masalar və s. çıxışlar) (burada doldurmalı) YOXDUR
11	Layihə üzrə əldə olunmuş cihaz, avadanlıq və qurğular, mal və materiallar (burada doldurmalı) YOXDUR
12	Yerli həmkarlarla əlaqələr (burada doldurmalı) YOXDUR
13	Xarici həmkarlarla əlaqələr (burada doldurmalı) Rusiya Elmlər Akademiyasının Bitki Fiziologiyası İnstitutunun əməkdaşı və layihənin rəhbəri A.M. Nosov ilə növbəti mərhələlərin səmərəli keçməsi üçün danışıqlar aparılmışdır.
14	Layihə mövzusu üzrə kadr hazırlığı (burada doldurmalı) YOXDUR
15	Sərgilərdə iştirak (burada doldurmalı) YOXDUR
16	Təcrübəartırmada iştirak və təcrübə mübadiləsi (burada doldurmalı) YOXDUR
17	Layihə mövzusu ilə bağlı elmi-kütləvi nəşrlər, kütləvi informasiya vasitələrində çıxışlar, yeni yaradılmış internet səhifələri və s. (burada doldurmalı) YOXDUR

Layihə rəhbərinin imzası _____ Mehdiyeva Naibə Pirverdi qızı

Tarix __05.11.2018_____

QEYD: bütün hallarda uyğun olan bəndlər doldurulmalıdır.